

UURINGU KOKKUVÕTE

Uuringu eesmärk oli anda ülevaade ning hinnang inimõigustele Gruusias. Uuring koosneb kolmest osas. Esimese osa eesmärgiks oli saada ülevaade inimõiguste olukorrast Gruusia elanikkonna arvamusi ning hoiakuid kirjeldades. Selleks kasutati andmete kogumisel kvanitatiivset meetodit, täpsemalt näost näkku intervjuusid, mis viidi läbi kogu riigis. Vastuseid analüüsiti erinevates elukohtades, erinevate vanusegruppide, haridustasemetega ning erinevate majanduslike olukordade alusel. Uuringu teine ehk kvalitatiivne osa keskendus ekspertarvamustele. Eesmärgiks oli kindlaks teha ekspertide hinnangud inimõiguste olukorrast Gruusias ning saada ülevaade vabäühenduste, riigiasutuste, kõrgharidusasutuste ja meedia tegevusest inimõiguste tagamisel ja kajastamisel. Lisaks uuriti hiljutisi muutusi ning tulevikuplaane. Kvalitatiivne osa uuringust oli mõeldud täiendama samateemalist küsitlust elanikkonna seas. Uuringu viimases osas tehti kokkuvõtte erinevate rahvusvaheliste ja piirkondlike inimõiguste organisatsioonide seisukohtades Gruusia inimõiguste olukorrast. Samuti on kasutatud vabakutseliste ekspertide seisukohti, et andmeid täiendada.

Thomas Hammarbergi, ELi erinõuniku Gruusia põhiseadusliku ja õigusreformi ning inimõiguste alal sõnul on Gruusias käimas teine üleminekuprotsess pärast iseseisvumist. See algas 2012. aasta parlamendivalimistega, mis oli esimene rahumeelne võimu üleminek pärast iseseisvumist. Uus valitsus „päris“ suure hulga inimõiguste probleeme ning on alustanud nende lahendamist. Ekspertide hinnangul on tehtud mitmeid edusamme, kuid need ei ole olnud piisavad ning kahjuks on näha ka mõningasi tagasiminekuid.

Teadlikkus inimõigustest ei ole Gruusia elanikkonnas väga lai. Ekspertid rõhutasid hariduse kehvast taset, eriti inimõiguste valdkonnas ning tõdesid, et kodanikuharidus on Gruusias puudlik. Selle tulemusena on termin „inimõigused“ grusiinide jaoks ebaselge ning seega 14% vastanutest jätsid sellele seletuse andmata. Kõige sagedamini (24%) mainiti lihtsalt „inimeste õiguste kaitsmist igal elualal“. Siiski oldi valdavalt arvamusel, et nende riigis ei austata inimõigusi.

Naised olid selle küsimuse puhul negatiivsemal arvamusel kui mehed, mis tuleneb arvatavasti naiste väga keerulisest olukorrast Gruusia ühiskonnas. Ekspertid tõid välja mitmeid probleeme seoses vägivalla ning ahistamisega ning kirjeldasid, kuidas

naised on ühiskonnast välja tõrjutud, kuna naiste rolli nähakse peamiselt pereemana ja mitte võrdse ühiskonna liikmena, samuti puuduvad neil adekvaatsed materiaalsed toetused pärast lapsesaamist. Naiste olukorra kohta Gruusias tundsid muret ka mitmed rahvusvahelised organisatsioonid. Probleemidena rõhutas ombudsman vähest ühiskondlikku ja poliitilist kaasatust, suurt väljalangevustaset koolidest ning laialt levinud naistevastast vägivalda.

Üldiselt on Gruusia elanikkonna jaoks suurimaks probleemiks sotsiaalne, majanduslik ning materiaalne kindlustatus, mida tegelikult inimeste põhiõiguste hulka ei arvata. See näitab veel kord, et termin „inimõigused“ ei ole selgelt arusaadav ning Gruusia keeruline sotsiaal-majanduslik olukord paneb inimesi prioritiseerima teisi väärtuseid. Samas, kui küsiti inimõiguste universaalsuse kohta, toodi välja ka põhiõiguseid ning sotsiaalsetest õigustest õigus töötada. Ka eksperdid olid mures töötajate õiguste pärast, kuna Gruusias on mitmeid juhtumeid, kus töötajaid väärkoheldakse või neile ei tagata tervisele ohutut töökeskkonda.

Kuigi elanikkonna küsitluses üldiselt ei mainitud probleeme laste, seksuaalvähemuste või usuvähemuste õigustega, siis nii kõrgema haritustasemega elanike, ekspertide kui ka rahvusvaheliste organisatsioonide jaoks on need valdkonnad äärmiselt murettekitavad. Probleemiks on tänavalaste suur hulk. UNICEFi hinnangul elas 2012. aastal tänaval 1500 last. Samuti ollakse mures lastekodude seisukorra pärast, mis õnneks on paranenud tänu uut pere-tüüpi lastekodude loomisele.

Kvalitatiivses uuringus mainiti korduvalt seksuaalvähemuste õiguste rikkumisi ning näitena toodi välja 2012. aasta 17. mail toimunud LGBT kogukonna meeleavaldus oma õiguste kaitseks, mis muutus vägivaldseks konfliktiks meeleavaldajate ning õigeusu kiriku liikmete ja toetajate vahel. Sellest sündmusest ajendatult võeti Gruusias vastu diskrimineerimisvastane seadus, mille lõppversioonist jäeti välja inspektori ametikoht, kellel oleks õigus vastu võtta ja uurida kaebussüüdistusi. Samas lisati seadusesse eriklausel Gruusia õigeusu kiriku kohta, mis kehtestab riigi ja kiriku vahel erisuhte. Sellist arengut kritiseeris Amnesty International ja kutsus üles valitsust uut seadust tõhusamalt kasutama.

Õigeusu kiriku tugev positsioon ühiskonnas on põhjustanud ka usuvähemuste diskrimineerimise. Kuigi vaid 17% elanikest mainis, et Gruusial on usuvabaduste tagamisega probleeme, siis ekspertide ning rahvusvaheliste organisatsioonide jaoks on probleem märksa tõsisem. Human Rights Watch tõi välja mitmeid juhtumeid, kus õigeusu kogukonnad on takistanud moslemitel jumalateenistuste pidamist. Lisaks toimub mitmetes riigikoolides teistesse usunditesse kui õigeuks kuuluvate laste indoktrinatsioon õpetajate poolt. Aset leiavad ahistamised ja häbistamised.

Üllatav oli suur hulk inimesi, kes tundsid muret puuetega inimeste õiguste pärast, mida võib seletada inimõiguste organisatsioonide hiljutise aktiivse tegevusega selles vallas. Riigipoolsed rahalised toetused on küll suurenenud, kuid ei ole siiski piisavad.

Samuti tõdes Ameerika Ühendriikide koostatud raport, et puuetega inimeste diskrimineerimine mitmes valdkonnas jätkub.

Küsimusele, kelle poole inimesed pöördusid, kui nende õiguseid on rikutud, vastas neljandik küsitletutest, et pöördusid Gruusia kohtu poole. See näitaja ei ole aga väga kõrge, mille põhjuseks võivad olla probleemid kohtusüsteemi sees. Rahvusvahelised organisatsioonid on kritiseerinud Gruusia kohtu vähest autonoomsust, mille tõttu on kodanikel raske kohtusüsteemi usaldada. Samast küsimusest peegeldus ka üks teine tõsine probleem Gruusia ühiskonnas. Vastati, et rikkumiste korral pöördudaks vangide õiguste eest võitlevate organisatsioonide poole. Mitmed rahvusvahelised organisatsioonid ning Gruusia ombudsman on kritiseerinud vangide olukorda ning välja on toodud juhtumeid vangide väärkohtlemisest. Õnneks on aga Ameerika Ühendriikide raporti sõnul märkimisväärselt vähenenud vangide piinamisjuhtumid.

Peamine teabeallikas inimõiguste kohta on inimeste jaoks meedia (85%). Seega on positiivne, et Gruusia uus ajakirjandusseaduste paranduspakett demokratiseeris avalikku ringhäälingut ning kehtestas nõude kaabelvõrgu ja satelliitkanalite pakujatele edastada kõiki uudistekanalaid. See võimaldab inimestel ligipääsu rohkemale informatsioonile. Samas on eksperdid mures ajakirjanduse kvaliteedi pärast, kuna informeeritud ja kaalutletud diskussiooni asemel eelistatakse teemakäsitluses enamasti skandaali, mis ei anna adekvaatset pilti riigis toimuva kohta.

Peamised soovitused, mida eksperdid välja pakkusid puudutasid seaduste reformimist nii, et need ei oleks vastuolus põhiseadusega ning kaitseksid adekvaatselt inimeste põhiõiguseid. Samuti rõhutati üldise teadlikkuse tõusu vajalikkust ning nähti selles rolli ajakirjandusel ning vabauhendustel, kelle aktiivset tegevust julgustati. Riik peaks ka kindlaks tegema, et nende majandustegevus oleks asjakohane. Majandustegevus, mis parandaks sotsiaalseid probleeme, mõjuks positiivselt võrdse ja diskrimineerimisvaba ühiskonna kujunemisele.